

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljan po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 31. decembra 1879.

Obseg: Kaj o zemljiškem davku pričakujejo kmetovalci od prihodnjega leta? — Gozdna policija. (Kon.) — Gospodarske skušnje. — Oblica, zaoblica. — Političen pregled leta 1879. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Kaj o zemljiškem davku pričakujejo kmetovalci od prihodnjega leta?

Najtežavnije davkovsko breme nosijo v Avstriji kmetovalci, kajti ne samo to, da nikjer na svetu niso kmetijstva s tako visocimi davki obložena, kakor v našem cesarstvu, ampak tudi ta krivica se nahaja pri nas, da so nekatere dežele z veliko večimi davki obložene kakor druge.

Zato je prava in praviĉna razmera zemljiškega (gruntnega) davka nujno potrebna, da za davkovsko bolezen ne poginejo kmetijstva, ki so steber, da se ohrani zdrava moĉ dr̄zave.

Oglejmo si najpoprej zemljiške davke družih dr̄zav na svetu. Nikjer pod Bōžjim solncem ni zemljiški davek viši kakor po 10 od 100 gold. čistega doneska, — v dr̄zavah pa, kjer stoji kmetijstvo na viši stopinji, je še dokaj pod 10 odstotki; tako na Angleškem in Francoskem. Kaj pa v našem cesarstvu v tistih deželah, kjer je stalni kataster vpeljan? Ćez 26 odstotkov znaša, namreĉ 16 odstotkov je davka, 10 odstotkov pa je priklad.

Pod takim bremenom kmetovalec komaj da še diha, konkurenci s pridelki tujih dr̄zav pa uže celó ne more kos biti.

Će pa nadalje v našem cesarstvu primerjamo dežele z deželami, tu vidimo velike krivice. Znano je, na priliko, kako silno preobložena je kranjska dežela z zemljiškim davkom, — znano je pa tudi, kako malo zemljiškega davka plaĉuje Galicija. Naj kaj več povemo o davku te dežele. Po katastru od leta 1877. so gališki kmetovalci (Poljaki) od 10 gold. čistega doneska plaĉevali 16 do 27 kr. zemljiškega davka, po Josefinskem katastru od leta 1789. pa so odrajovali od 100 gold. čistega doneska poljâ 7 gold. 5 kr., od senožeti, vrtov in bazarjev 12 gold. 5 kr., tedaj blizo tretjino manj kot vse druge avstrijske dežele. Od leta 1819. imajo v Galiciji zaĉasni zemljiški davek (Grundsteuer-Provisorium), po katerem od 100 gold. čistega doneska poljâ plaĉujejo 16 gold. 95 kr. V družih deželah avstrijskih pa po stalnem katastru od 1817. do 1860. leta, katerega so se po trdovratnem uporubramnili, pripada na 100 gold. čistega doneska 26 gold. 66 krajc. davka. Vrh tega pa je v Galiciji še 1 milijon in 294.718 oralov zemlje, od katere se prav niĉ davka ne plaĉuje zato, ker ni vpisana v kataster.

Da se taka v nebó vpijoĉa krivica zemljiškega davka odstrani in na mesto krivice stopi praviĉna razmera, to pričakujemo od uravnave zemljiškega davka, katero ima zdaj dr̄zavni zbor v svoji roki, in o kateri bode zbornica poslancev obravnave priĉela kmalu o novem letu.

Da vlada hoĉe praviĉno uravnavo, to povdarja vladna predloga ko prvi namen nove postave z dostavkom, da nikakor ne namerava povikšanja dr̄zavnih dohodkov po zemljiškem davku, ampak da le to hoĉe, da se sedanji znesek tega davka (37 milijonov gold.) s tem obdr̄ži, da vsa taka zemljišĉa, ki so dozdej prosta bila davka ali ga premalo plaĉevala, se primerno obložijo Ź njim.

Zemljiški davek v našem delu cesarstva znaša na leto in dan 37 milijonov gold. Vcenjeni ĉisti donesek po novih vcenitvah ni še sicer odloĉen, al ĉe poĉez ĉisti donesek za hektar zemljišĉa cenimo le po 15 gold., bi po takem onih 27 milijonov in 843.732 hektarov zemlje, katero naš del cesarstva obsega, dalo 417 milijonov in 655.980 gold. čistega doneska. Po takem bi bilo prav lahko mogoĉe zemljiški davek poĉez z 10 odstotki od čistega doneska doloĉiti. To bi pa, kakor smo uže zgoraj rekli, bila enaka razmera našega zemljiškega davka z zemljiškim davkom drugih najvišje z davkom obloženih dr̄zav. Vlada je sedaj, nasproti poprejšnjim doloĉilom zemljiškega davka od 6. aprila 1879., nov postavni naĉrt zbornici poslancev predloŹila, po katerem ima zaĉasna reparticija novega zemljiškega davka uže s 1. januarijem leta 1881. v veljavo stopiti, ne pa še le 1. januarija l. 1882., kakor je omenjena predloga od 6. aprila 1879. velela.

Dela za uravnavo novega zemljiškega davka so do lani res po polzevo napredovala, naj bi se pa sedaj, ko se imajo hitro izvršiti, tudi temeljito izvršila.

Se ve, da se bodo tudi tej novi vladni predlogi zopet upirali poslanci gališki, kajti ĉem dalje ostanejo zemljiški davki v Galiciji tako, kakor so dandanes, tem bolje je za to deželo — na škedo, se ve da, drugim deželam.

Morebiti bi bilo prav, ako bi se zemljiški davek zaĉasno (provizoriĉno) za eno leto repartiral in da se med tem reklamacije (pritoŹbe) temeljito preiskujejo in pa praviĉno rešijo. Mnogo kmetovalcev je, ki ne razumejo davkovskih postav tako lahko, kakor razumejo to, ĉe se jim kar naravnost v davkovskih bukvicah pové, koliko davka imajo plaĉati. Ko se jim bo to zapisalo v davkovske bukvice, bodo koj vedeli, pri ĉem da so, in bodo reklamovali, ĉe najdejo kaj napaĉnega in kriviĉnega.

Vsakako se zanašamo, da bode sedanja zbornica poslancev zadeve zemljiškega davka s tisto resnobnostjo in ustrajnostjo v razpravo vzela, katero tako važna stvar zasluži, da se — brez oškodovanja državnih interesov — mnogim deželam odvzame presilno breme, katero pritiska na kmetovalce in ni v pravični razmeri s tem, kar jim zemlja donša. To pričakujemo od novega leta.

Gozdna policija.

Spisal Fr. P—r.

(Konec.)

Treba je omeniti še gozdu škodljivih žužkov, med katerimi najbolj nevaren je tako imenovani lubadar ali zakožni črv, ki ga po nekaterih krajih tudi muha imenujejo. Znano je, da je ta lubadar pred 7 leti naredil na Češkem na milijone goldinarjev škode. Skrbeti je toraj treba, da se ta žužek ne zaredi, zato se morajo gozdi smrekovih in mecesnovih odpadkov čistiti, bolno drevje posekati in iz gozdov spravljati. Če gozdarji tako drevje v gozdih najdejo, zapade dotičnik ostri kazni.

Še več družega bi pač lahko naštel, o čemur tudi poročajo okrajni gozdarji, pa se bojim, da bi moj spis preveč ne narastel, toraj konečno stavim še eno vprašanje: ali so okrajni gozdarji res potrebni?

Da odgovorim na to vprašanje, naj navedem ob kratkem nekatere točke o imenitnosti gozdov za človeštvo in posameznega človeka.

Gozdi so pravi varuhi, ki branijo hudim vetrovom, da ne razsajajo po naših deželah. Gozdi oblake in megle na se vlečejo, da potem dež namoči suho polje. Gozdi so, ki vplivajo na zemljo, da se vlaga v njej ohrani in studenci ne posušé, kateri so v hudi vročini največa dobrota za ljudi in živino.

Poglejmo na Kras, kjer so se pred leti koščati gozdi razprostirali, kakošen je pa zdaj!

Pust kamnit svet s kakim brinjevim grmom te spremlja od Postojne do Trsta, daleč po Istri in Dalmaciji. Nekdaj bogate dežele so dandanes najbolj siromašne. Zemljo je dež spral, studenci so se posušili, prst in ž njo rodovitnost zemlje pa burja odnesla. Kjer so se nekedaj dobro rejene krave, voli in konji pasli, pase se dandanes le še požrešna koza, da sproti uniči, kar bi imelo zrasti. Živa priča kazni Božje celim deželam!

Gozd je pa tudi posameznega človeka najboljši prijatelj. Kakor hitro zagledaš luč sveta, že te tvoja skrbna mati položi v zibelko iz lesa. In gorkote, katere zeló potrebuješ, daje ti zopet gozd. Orodje, s katerim si prideluješ jed, in žlico, s katero zajemlješ hrano, vse to dobiš iz gozda. In ko zatisneš trudno oči, položé te na lesene pare in v leseni trugi v grob k večnemu počitku. Evo! prijatelji in vsi te zapustijo, le gozd je tvoj edini spremljevalec. In potem ti še blaga roka vsadi žalovalno brezo na tvojo gomilo in brani tvoje ostanke vremenskih nezgod!

To so pač tehtni vzroki, kateri so napotili našo vlado, da je, ko je uže tudi pomanjkanja lesa in drv nastalo, jela nekoliko bolje skrbeti za gozde in v ta namen gozdno policijo ustanovila.

V Radoljici 12. decembra 1879.

Gospodarske skušnje.

Novo sredstvo proti požrešnim gosenicam,

katere obirajo in mnogokrat popolno vničujejo zelje in repo, hoče kot neovrgljivo priporočati nek kmetovalec

na Nemškem, kakor pravi, iz lastne skušnje. Gosenice so zeló njegovo zelje nadlegovale, pa na nekem zelniku je vse zelje zdravo ostalo. Ko je pregledaval, kaj bi pač moglo obraniti na tem svetu požrešne gosenice, zapazil je, da je rasel med zemljem koper ali smrdilj (Dill, anethum graveolens). Poskušnja je vsakako lahka, zato naj jo ob svojem času naši zeljerejci poskusijo.

Les in vrvi se trpežniže naredé,

če se namočijo v raztoplino obstoječi iz 1 kilo modrega vitrijola, ki se raztopi v 25 litrib vode. Les ostaja v tej raztoplino 24 ur, prav močne kole treba 48 tudi 72 ur pustiti, da se raztoplina dobro v notranji del vleze. Vrvi (štriki) ostajajo le 12 ur v tej raztoplino. Potem se namočene tvarine stavijo na zrak, da se posušé in potem se še enkrat v raztoplino, obstoječo iz vode in apna stavijo.

Národno blagó.

III.

Oblica, zaoblica.

Spisuje Davorin Trstenjak.

Pri štirskih Slovencih, kateri stanujejo kraj hrvatske meje, dalje pri Hrvatih in Srbih, je navada na božični ali koledni praznik jesti oblico — zaoblico. (Vuk. rječ. sv. zaoblica.) Zakoljejo na badnjak, to je, sveti večer, enoletno prase ali jarca, in cela spečejo v oblici, to je, v veliki okrogli skledi ali pekvi. Nekateri si dajo od lončarjev napraviti prščeni vozunček, ki ima v sredi oblo skledo, v katero denejo prase ali jarca in tako vozunček porinejo v peč. Na dnu sklede ali pekve je izdelana zvezda ali solčno lice. Na božični praznik se k obedu prinese prase ali jarček v oblici ali vozunčku, postavi na mizo, v gobec vtakne se lorbek ali pa rožmarin.

To je še star ostanek paganskega poverja. O božiču so paganski Slovani praznovali rojstvo solčnega deteta, in njegov simbol je bil prašček ali jarček, zato še sedaj pri Čehih (Sumlork I, 299—300) lužičkih Srbih in Polacih (Pauli, Pol. 10) pravijo, da na sveti večer zlato prase iz temnih oblakov poluka, in pri Slovencih uganjka:

„Zlato prase se po nebu pase,
Ima kela dva debela“

znači solnce. Oblica je dobila ime po obliki oblike posode, ker oblo po Belostencu pomenja: orbiculatim, globatim, circulatim, rotunde, soluce pa si misliti ko, oblo skledo, pa ni samo bilo navadno pri Slovanih nego tudi družih arijanskih narodih. Tudi na kolah se vozi solčni bog, in tako tudi vozunček ima svoj mitologični pomen. Pozneje je poznamenovanje posode, v kateri se je prase ali jarček peklo, obveljalo za pečenko samo, zato pri Srbih pomenja zaoblica celó: bravče (ovicula vel aper) in pri Hrvatih oblica, prase od godine, enoletno prase, godovno prase.

Srbi to prase, ki se zakolje v čast novorojenemu solncu — božiču, imenujejo tudi: božuna ali božurica. Enake nazore nahajamo tudi pri severnih Slovanih (Potebnja, o mitič. značenj. 28).

Navada je tudi, o božiču na vrata narisati „solnčec“, to je, križec v solnci. Na Koroškem pa na vrata ženinove hiše pribijejo o poroki mēden takošen križec, da novoporočencem prinese blagoslov. Solčni bog je bil bog blagoslova, zato srbska prislovica: „Hoče